

Gemeente vergeet groen op hoogte

Dak- en gevelgroen (nog) niet goed verankerd in gemeentelijke organisaties

Zo kan het ook: het dak van een zoutloods van Rijkswaterstaat is in Breda voorzien van een groen sedumdak.

Het valt me op dat bij veel nieuwe gemeentelijke gebouwen, zoals scholen, zwembaden, gemeentewerven en gemeentehuizen, er nog weinig dak- en gevelgroen wordt toegepast. Dat terwijl de ondernemers die in dak- en gevelgroen zijn gespecialiseerd, toch veel energie stoppen in de ontwikkeling en promotie van nieuwe systemen. Dit artikel geeft globaal aan hoe de inkoop bij de lokale overheden op het gebied van dak- en gevelgroen is georganiseerd. Hoe moet de markt benaderd worden, opdat gemeenten meer groene gevels en groene daken gaan bouwen?

Auteur: Ronald Jacobs

Als er in een gemeente voorbereidingen voor een wegconstructie worden getroffen, wordt aan de collega's van de groenvoorzieningen gevraagd of zij mee willen liften met de wegconstructie. Bij nieuwbouwwijken en wijkreconstructies is het toepassen van groenvoorzieningen een standaard-onderdeel en een belangrijk deel van het geheel. Vrijwel alle gemeenten hebben daarom een adviseur openbaar groen in dienst.

Dak- en gevelgroen

Behalve de openbare ruimte bezitten alle gemeenten ook onroerend goed, zoals gemeentehuizen, -kantoren, -werven, scholen, zwembaden en sporthallen. Wanneer er plannen voor een aanpassing of nieuwbouw worden gemaakt, is er nog geen standaardprocedure. Welke afdeling de nieuwbouw en renovaties van gebouwen in een gemeentelijke organisatie leidt, is verschillend. Soms is er een afdeling gebouwenbeheer die dat coördineert, soms is de coördinatie in handen van de afdeling die in het gebouw moet werken, en soms wordt de nieuwbouw geleid door een speciale projectgroep.

Specialisten op het vakgebied van dak- en gevelgroen ontbreken in de gemeentelijke

organisaties van Nederland. Waarschijnlijk is daarom 'groen' (gevels of daken) bij nieuwbouw nog geen standaard-onderdeel van het programma. Duurzaam inkopen is sinds kort echter wel een standaard-onderdeel van het inkoopproces. En dat biedt perspectieven.

Duurzaam inkopen

De rijksoverheid had als ambitie om in 2010 bij 100 procent van haar inkoop duurzaamheid mee te nemen; voor provincies en waterschappen was dit 50 procent, voor gemeenten 75 procent. Alle partijen streven naar 100 procent in 2015. Zo krijgt de markt van duurzame producten en diensten een stevige impuls. En de overheid geeft daarbij het goede voorbeeld. Dak- en gevelgroen zijn juist elementen die onroerend goed duurzamer kunnen maken. En juist de groene gevels maken het begrip "duurzaam" zichtbaar voor de omwonenden. Door Agentschap NL zijn criteria voor duurzaam inkopen ontwikkeld. Het is een gezamenlijk initiatief van onder meer de rijksoverheid en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Duurzaam inkopen is inmiddels voor de meeste overheidsinkopers een normaal onderdeel van het werk. Om de overheidsinkoper beter

Auteur Ronald Jacobs is eigenaar van Stad & Groen, een zelfstandig en onafhankelijk adviesbureau gespecialiseerd in 'Groenvoorzieningen', 'Bestekken' en 'Aanbesteden'.

te bedienen, is vanaf nu veel informatie over duurzaam inkopen te vinden op de site van PIANOo. Zo hoeven overheidsinkopers niet op meerdere plekken te zoeken naar de voor hen relevante informatie. Het gaat dan om informatie over milieucriteria, sociale voorwaarden, 'social return', praktijkvoorbeelden en instrumenten voor duurzaam inkopen. In een apart kader bij dit artikel is aangegeven wat er in de publicaties over dak- en gevelgroen staat beschreven.

De praktijk

Om te zien hoe dit alles in de praktijk verloopt, hebben we een paar projecten bij gemeenten in ogenschouw genomen. Zo blijkt er in kleine gemeenten vaak totaal geen aandacht te

CRITERIA VOOR DUURZAAM INKOPEN

Voor de meeste overheidsinkopers is duurzaam inkopen inmiddels een normaal onderdeel van het werk. Om hen beter te bedienen, is sinds kort alle informatie over duurzaam inkopen te vinden op de site van PIANOo (www.pianoo.nl/dossiers/duurzaam-inkopen). Zo hoeven overheidsinkopers niet meer op verschillende plekken naar relevante informatie te zoeken. Het gaat hierbij om informatie over milieucriteria, sociale voorwaarden, 'social return', praktijkvoorbeelden en instrumenten voor duurzaam inkopen. Twee documenten die op deze site staan zijn van belang voor dak- en gevelgroen. Het betreft de documenten 'Nieuw te bouwen kantoorgebouwen' en 'Renovatie Kantoorgebouwen'.

In de publicatie Nieuw te bouwen kantoorgebouwen (versie 1.6 d.d. 15 februari 2010) staat specifiek over dakgroen:

Dak

In het kader van het ambitieprogramma Dak- en Wegtransitie, dat door de minister van VROM is ondertekend, wordt ernaar gestreefd om daken te benutten voor warmteopslag, waterberging, het bufferen van fijn stof of energiewinning. Dit ambitieprogramma is opgesteld door het Earth Recovery Open Platform (E.R.O.P.). Hierin is onder andere vastgelegd dat in de komende 15 jaar zoveel mogelijk daken met een waterbuf-

fering (dus vegetatiedaken) worden gerealiseerd. In de milieuprestatiemodellen worden dit type daken positief gewaardeerd, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van de gewenste milieu-index.

In de publicatie Renovatie Kantoorgebouwen (versie 1.4 d.d. 15 februari 2010) staat specifiek over dakgroen:

Vegetatiedaken en toepassing duurzame energie

In het Ambitieprogramma Dak- en Wegtransitie heeft de overheid zich ertoe verplicht voor 50% van de bestaande daken van overheidsgebouwen een duurzame toepassing te realiseren. Dit kan zijn waterberging door het gebruik van vegetatiedaken, duurzame energieopwekking of andere duurzame toepassingen. Vegetatiedaken hebben een functie op gebied van waterberging en buffering van fijn stof. Een vegetatiedak bestaat uit een isolatielaag, een waterkerende laag en een substraatlaag met daarin een combinatie van sedumplantjes, mos, gras en/of kruiden. Vaak wordt op het bestaande dak – met isolatielaag, waterkerende laag en dakbedekking – een substraatlaag gelegd. Vegetatiedaken kunnen tot een hellingshoek van maximaal 25 tot 30 graden los worden aangelegd. Bij een schuinere helling (tot ongeveer 40 graden) moet het dak worden verankerd, bijvoorbeeld met gaas.

Onderhoud of renovatie van het dak leent zich voor (toekomstige) toepassing van duurzame energietechnieken, met name zonne-energie (collectoren of PV). In de criteria voor Beheer en onderhoud van kantoorgebouwen is de toepassing van een vegetatiedak opgenomen. Ook is hier een minimumeis opgenomen om het dak aan te passen aan toekomstige duurzame energietechnieken en een gunningscriterium voor daadwerkelijke toepassing. Deze criteria zijn ook van toepassing bij renovaties van beperkte omvang. Bij volledige renovaties wordt gewerkt met de milieuprestatie-instrumenten waarin een vegetatiedak en duurzame energie positief worden gewaardeerd. Daarom is geen aparte eis geformuleerd.

In geen van beide publicaties is specifiek over gevelgroen geschreven. Een tot nu toe ongebruikte kans ligt hier nog voor het oprapen. Zeker wanneer aangetoond is dat gevelgroen bijdraagt aan het beperken van energieverbruik, liggen hier goede kansen voor de aannemers in gevelgroen. Wanneer immers de hele levenscyclus van een gebouw in aanmerking wordt genomen, bepaalt energie voor ruim 75 procent de milieu-impact, terwijl materialen en water slechts respectievelijk 24 procent en 1 procent daarvan bepalen.

zijn voor dak- en gevelgroen, omdat het er gewoonweg niet speelt. Een kleine gemeente zoals Renkum, renoveert of bouwt zelden een gebouw en is gelegen in een zeer groene omgeving. Daarom is het toepassen van dak- en gevelgroen voor eigen gebouwen niet verankerd in de organisatie. In middelgrote gemeenten wordt er heel verschillend omgegaan met duurzaamheid en dak- en gevelgroen. Zo bouwt de gemeente Venlo een nieuw gemeentehuis, een zeer duurzaam gebouw. Het 'groene gedeelte' van deze nieuwbouw is niet geïnitieerd of uitgewerkt door de groene ambtenaren, maar juist door de politiek en het gemeentebestuur. Nu is de gemeente Venlo dat ook aan haar stand verplicht: in samenwerking met het regiobestuur, de Kamer van Koophandel en andere betrokken organen, profileert Venlo zich als eerste regio in de wereld waar het cradle to cradle-principe zoveel mogelijk in de praktijk wordt gebracht. Filosofie daarbij is dat ontwerpers van een product al op de tekentafel rekening houden met het gegeven dat het ooit zal worden afgebroken. Door reeds tijdens de bouw de juiste keuzes

te maken wat betreft het materiaalgebruik en de constructie, blijft er na ontmanteling geen afval maar een berg grondstoffen voor nieuwe producten over. En gelukkig vormen groene daken en groene gevels daar ook een onderdeel van. De afdeling Beheer en Realisatie van de gemeente Ede bouwt een nieuwe gemeentewerf, een gebouw met bijbehorend terrein waaruit ook de stedelijke groenvoorzieningen worden beheerd. In de initiatief- en ontwerpfase is er een Quickscan Energiebesparing opgesteld door een installatie- en energieadviseur. Opvallend daarbij is dat groene gevels en daken daarin helemaal niet genoemd worden, zelfs niet benoemd en als keuze afgevalen. Waarom, vraag ik me af. De groene gevels zijn immers een heel tastbaar bewijs voor omwonenden dat de gemeente aan duurzaamheid doet. Is het misschien omdat de betreffende installatie- en energieadviseur hiermee onbekend is? Een ambtenaar die zeer nauw bij de nieuwbouw betrokken is, bleek zich bij navraag niet bewust te zijn van de mogelijkheid van groene gevels en daken.

Eerste conclusies:

- De kennis en de toepassing van groene daken en gevels is bij gemeentelijke overheden anders georganiseerd dan de kennis/toepassing van traditionele groenvoorzieningen.
- De aannemers en producenten van dak- en gevelgroensystemen moeten zorgen dat hun producten meer en positiever in de publicaties van Agentschap NL worden beschreven.
- De aannemers en producenten van dak- en gevelgroensystemen moeten meer bekendheid geven aan de energieprestaties van hun producten, vooral bij de adviseurs die actief zijn op het gebied van energiebesparing.
- Ook moeten de inkopers bij gemeentelijke organisaties de weg vinden naar de documenten van Agentschap NL bij PIANOo.
- De gemeentelijke inkopers moeten zich bewust zijn van het bestaan en de mogelijkheden van dak- en gevelgroen. Wanneer hun adviseurs dak- en gevelgroen vergeten, kunnen zij het onderwerp op tafel brengen.